

ՎԵՐԴԻ ԻՏԱԼԱՑԻ ԵՐԳԱՎԱՆՆ

ՆՈՐ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆ

ԱՅՍ օրերս իտալական քերքերը մեծ եսանդեամբ և ազգային ոգով յոնկուած՝ կը զբաղեցընեն ընթերցասէր հասարակութիւնը իրենց հռչակաւոր երգահանին ներքողիւք և նկարագրերով, յորոց մենք ևս ինչ ինչ կը քաղենք ի Բազմավիպիս, գեղարուեստից այս ձիւղին հետամուտս մեր ուշիմ ազգայնոց ի խրախոյս և յօրինակ :

« Գեղարուեստից սրահի մէջ հրաշալի փունջ մ'այլ աւելցաւ, և բովանդակ իտալիան ահա անգամ մ'այլ կ'ողջունէ՝ իրեն փառք եղող և այլոց նախանձելի՝ Յովսէփ Վերդեայ միշտ աշխոյժ և կորովի հանճարը : Մեր իրաւացի ակնկալութիւնն՝ զառանցանք մի չէր. Վերգեայ նոր թատրերգութեան ներկայացումն՝ երեւակայութիւն չափ հրաշալի եղաւ, նոր՝ իւր տեսակին մէջ՝ այն սքանչելի երեւակայութեան համար, որով կապմեց Նարուզը, Մակրենտ և Հռիկոյէտ, Այիդա և Ուտելլոյ » :

Հետեւեալ հատուածքն, փաշտափի տաաչին անգամ ներկայացուցման և այնուա Միլանոս մէջ պատձաստուած յուզման նկարագրեր են, զորս՝ առանձին աւտր հաւմար Միլան գացած Վլենետկոյ քերթին խմբագրապետը՝ Ժամե ի Ժամ մաս մաս իւր խմբագրատան կ'ուղարկէր :

Միլան, վետր, 9. Ժամ 2 30 միջօր .

« Աւելորդ կը համարիմ նկարագրել՝ քաղաքիս մէջ երեկուընէ սկսուած տարօրինակ յուզումը, Վիկտոր Լամանուէլի սրահին մէջ իրարու կը հանդիպին շատ տարբեր դիմագծով խմբագրապետք և արուեստագէտք, հօս խլու, նուած այս գեղեցիկ զործոյս ներկայ լինելու համար, և որոց թիւն առ նուազն հարիւրէն աւելի է : — Տոմարալիս սենեկին քով խնդրողներ զեռ կը յաճախեն, և այս առաւօտ վերջին հասնողներ տակաւին մի քանի տեղ կրքացան գտնել . կ'ըլտուի թէ բազկաթոռ մի՝ երեք հարիւր փրանկի վաճառուեր է... Քաղաքիս զլիաւոր իշխաններ բոլորովին բռնուած են . և բազմութիւնն արդէն կէսօրէն սկսած է թատրոնի մեծ սրահին զբաղելու զիջուիլ, որպէս զի իսկոյն որ բացուի՝ լաւագոյն տեղերը պրաւեն, ասոնց վրայ աւելցան

հարիւրի չափ ուսեալ երիտասարդը, և ամբօին հետզհետէ կը ստուարանայ : Այժմէն կը տեսնուի որ մուտքն խիստ խառնիխառն պիտի լինի, և զույ՛է ասոր համար կանխեն՝ դռները ժամն հինգին քանայ : Արդէն ոստիկանութեան զինուորը և պահապաններ սկսած են թատրոնի հրապարակին անցքը կանոնաւորել, ուր ամենեւին աշխոյժ և ազմուկ տրեւած է :

Հեռագրատուն առջեւ սաստիկ խառնակութիւն է. կը տեսնեմ՝ երկար հեռագրեր՝ որ օտար տէրութեանց թերթերու կ'ուղղուին. տեսնե՛նք այս զարմանալի երեկոյն » : . . .

Միլան, փետր. 9, ժամ 8. 10 միջօր.

« Ինչպէս կը գուշակէի՝ հրապարակին անցքը խիստ դժուարացաւ, հարկ եղաւ պահապանաց միջամտութիւն և զիւրացընելու համար՝ նորանոր կարգադրութիւններ բնել :

Ժամն եօթնէն սակաւ մի յետոյ՝ սկսաւ կառաց երկար շարք մի թատրոնի մօտենալ՝ ի հարկէ շատ դանդաղութեամբ, որոց մէջ բազմաթիւ բարձրատիճան անձինք կը տեսնուէին :

Հրապարակին մէջ ասեղ մ'այլ չի ձգուիր, և Սկայայ և Մարտինեան սրբանոցը՝ այլ եւս մարդ չեն կրնար ընդունիլ. իսկ օրագրապետաց համար սահմանեալ խցիկներ՝ այնպէս լեցուած են, որ կարծեմ՝ դժբաղդաբար պիտի օտիպուինք՝ տեսարանը նկարագրելու համար՝ անդադար զիրար մղել ու քաշել և անկրթաբար աշխատիլ » :

Միլան, փետր. 9, ժամ 8. 40 միջօր.

« Անպատմելի շփոթութիւն մի թատրոնի դրան առջեւ տրեւած է. գաւթին, սրահներու և բուն թատրոնի մէջ՝ յորս տարօրինակ յուզում կը տեսնուի՝ հանդիսականաց ակնկալութիւնն ամենամեծ է. ոմանք կ'ուզեն վայրկեան մ'առաջ տեսարանաց բեմին վրայ վերդին ողջունել՝ այլք գէմ կը դնեն, բայց վերջապէս անձկութիւնն յաղթեց :

Ուրիշ ժամէն սակաւ մի յետոյ՝ հանդիսականաց դահլիճը վսեմ տեսարան մի կ'ընծայէ, և ըսելով՝ թէ՛ զիւրագոյն է երեւակայել քան նկարագրել՝ արդէն սովորական զարձած բացատրութիւն մի կրկնել չենք համարիր :

Ահա ներկայից մէջ կը տեսնեմ վսեմ Մարտինի՝ հասարակաց կրթութեան պաշտօնեայն, և այսօր Տորինէն հասած՝ Լեաիցիա իշխանուհին (թագաւորին եղբոր կինը) և Առստայ գուբօն, ասոնց հետ նաեւ Մորոսինեան Հոմբօ ազն. կոմսուհին. յետոյ կու գան բազկաթոռներու վրայ նստած՝ դրեթէ բոլանդակ աշխարհիս տպագրութեան ներկայացուցիչներն և բազմաթիւ արուեստագէտք, զերասանք և երաժիշտք՝ բնիկ և օտար պարոնայք. յետոյ նստարանաց վրայ խոնդուած են Միլանու ամբողջ խառնազանձը՝ ունեցած շունեցած զարկերով, մինչեւ սասններկու անձ մի նստարանի վրայ :

Յիրաւի զարմանալի՝ բան . ամբողջ թատրոնը լի է խիստ առ խիտ գլուխներով . զահլիճը յուզմամբ ելեկտրացած է , և տեսարանն՝ շրացուցիչ ։ ...

Միլան, փետր. 9, ժամ 9.40 միջօր .

« Ժամ 8.20ին կը տրուի զանգակի առաջին նշանն , և ամենքն իրենց տեղերը կը զետեղուին . հինգ վայրկեան վերջ՝ երաժշտապետ պր. Մասքերոնի իւր ուղղութեան տեղը կ'ելնէ , և տիրած խորին լուսութեան մէջ՝ յանկարծ հարուածը կու տայ ։

Թատրերգութիւնը նախերգանք չ'ունի . նուազն կը սկսի աւագ քայլի կատարեալ միաձայնութեամբ , և յետ աշխոյժ և հակիրճ նուագածութեան մի՝ բեմադրել վարագոյրն կը բարձրանայ ։ — Հանդիսականք ամենամեծ մտաւորութիւն կը զգենուն , և դերը կը յառաջէ անդադար հաւանութեան արտայայտութիւններով : Մարէլի (Փաշտապի) զրուցուածքը շատ վսեմ է , յըստակ և աշխոյժ իմաստներ , մինչև ներկայից ախորժը կը շարժէ կրկին լսելու : Բաճակ հաւանութեան ցոյցեր կը կրկնուին՝ մանաւանդ նուագաց , որ իրենց գեղեցկութեան հետ ի միասին ամենանոր թարմութիւնն այլ միացուցած լինելով , եթէ այսպէս կարելի է ըսել , հանդիսականաց ախորժն ու հետաքրքրութիւնը միանգամայն կը զրգոնեն : Այսպէս ներկայացուցումն և նուագը՝ երազութեամբ յառաջ կը խաղան մինչև ցլելը արարուածին , և ճիշդ ինն ժամուն բեմադրելը կը ձգուի :

Ընդհանուր ծափահարութիւն կը տիրէ , և բեմին վրայ կ'երեւին շնորհակալու դերասանք . այն ժամանակ բոլոր հանդիսականք զվերդին յառաջ կը հրաւիրեն , որ երկու անգամ դերասանաց հետ՝ մի անգամ այլ առանձին կը ներկայանայ . — յիրաւի աննկարագրելի է առջեւ բացուած զգայուն տեսարանը . բոլոր հանդիսականք ոտքի կանգնած են , և մինչդեռ այն ընդարձակ թատրոնը կը թնդայ այրական կրծոց « Եեցցէ՝ վերդի » զօրաւոր աղաղակներով , միւս կողմանէ բոլոր տիկնայք իրենց մետաքսեայ վարդամակները առտանելով՝ զարմանքին կը յայտնեն :

Ինքն վերդին այլ զգացուած է , դէմքը՝ խորհրդաւոր . ով որ տեսած է զնա՝ իւր Ոտնելոյ թատրերգութիւնը ներկայացուցած ժամանակ , այժմ պիտի չկարենայ ճանչնալ . վերդին դիմագիծը փոխուած է . այլ եւս չէք տեսներ անոր նախկին կարճ՝ բայց լի մօրուքը , ուր սպիտակն ու սեւը միասին եւ կած՝ ցիրար կը մեղմէին , այլ անոր փոխան՝ ձեան պէս կը փայլի կզակին ստորոտը՝ փրանկական ձեւով հասած մազէ փնփկը , Սրածայր քիթն այլ դիմաց տեսակ մի քաղցրութիւն և հեզութիւն կ'ընծայէ , մինչդեռ առաջ շինականութիւն և կարծես տմարդի անվստահութիւն մի կ'արտայայտէր : Հագուստը սեւ է , վրան առած է վերիվերանց շինուած կարճ ու սեղմ մինչդան մի և անգրաւարտի . և եթէ չճանչցող մի՝ զինքը այս ձեւի մէջ տեսնէ , անտարակոյս ծեր ու կորովի գիւղի վաճառական մի պիտի համարի :

Շարժումները փոփոխական է՝ առանց արուեստակութեան. ինքը ձկան պէս աշխոյժ է, բարձրահասակ, և հագուստին համեմատ՝ նիհար, շարժուածքն պարզ ու անկեղծ :

Դահլճէն դուրս կ'ելնեմ. շրջակայ սրահներու և գալթին մէջ՝ ամէն կողմէն զարմանաց և զմայլման բացագանչութիւններ կը լսեմ՝ Վերդեայ անսպառելի հանճարոյն այս երիտասարդական աշխուժի և թարմութեան մասին : Ստոյգ է որ առաջին արարուածին երկրորդ մասն ընտրելագոյն, բայց և այսու հանդերձ բովանդակ գործն՝ կատարելութիւն և վսեմութիւն է » :

Միլան, փետր. 9, Ժամ 10.35 միջօր.

« Ժամն 9.25ին կը սկսի երկրորդ արարուածն, որոյ առաջին տեսարանները սակաւ ինչ երկայն են և շատ նշանակութիւն այլ չունին. թեթեւ ծափահարութիւն մի միայն լսելի եղաւ փաշտափի Կոսթիկեայ հետ ըրած երկխօսութենէն վերջը. բայց ահա խիստ աշխոյժ և զուարճալի է թէ ըստ ներկայացուցման և թէ ըստ երաժշտութեան փաշտափի ընդ Փրոդայ երկխօսութիւնն, զոր կ'ընդհատէ Պինիկորսի դերասանն՝ իւր սքանչելի եղանակաւ արտաբերած մենախօսութեամբն :

Երբ կ'աւարտի՝ հանդիսականք յառաջ կը կոչեն զՄարէլ և Պինի, բայց ծափահարութիւնք կը զադրին՝ զի Վերդին յանձն չառնուր ներկայանալ :

Հետեւեալ տեսարանը՝ յորում կը ներկայացընէին չորս կանանց առ փաշտափ ըրած ծաղրածութիւնը՝ բաւական երազ և յաջող կատարուեցաւ. բովանդակ երաժշտութիւնը՝ նիւթին համեմատ՝ հրաշալի արուեստով ծաղրածու և ձանձրացուցիչ է. գեղեցիկ է փաշտափի մուտքն և մանաւանդ անոր Ալիւ տիկնոջ հետ ըրած խօսակցութիւնն. յաճախ ծափահարութիւն զրգռող փաշտափի իմաստքը՝ զոր կը փափագէին կրկին լսել, և ամենէն ընտիր Մարէլն : Ամբողջ ծաղրածութիւն և Նանէտ տիկնոջ ընդ փենտոնի երկխօսութիւնն՝ շատ գեղեցիկ էր, և հանդիսականք խորին մտադրութեամբ դիտեցին՝ մինչեւ որ Ժամն 10.15 բեմարգելը ձգուեցաւ :

Ալիւմբը կարգէ դուրս կը յուզուի, և տասն մայրկենի չափ թատրոնը կը թնայայ ծափահարութեամբ և բարձրաձայն կնցք՝ աղաղակներով. կը ներկայանան անգամ մի բոլոր դերասանք, յետոյ Վերդին կը հարկադրի հինգ անգամ մէջտեղ գալ, և երբ հանդիսականք Հարրիգ Բոյիտոն կը հրաւիրեն, նա՝ վեցերորդ անգամ զՎերդի հետն առած բեմ կ'ելնէ :

Սոյն արարուածին երկրորդ մասն՝ յիրաւի կատակերգակ արուեստին չընդադադոյն պսակն է. Վերդին՝ իտալական կատակերգակ թատրերգութեան մէջ գերազանց անձնաւորութիւն մ'է, և միշտ անաղօտ սլափ մնայ իւր բարձր համբաւը, գտած լինելով այս նոր և իւր նախորդներէն բոլորովին տարբեր քնարերգակ կատակերգութեան հրաշալի անսակը » :

Միլան, փետր. 10, ժամ 0. 5 առաւօտ.

« Երբորդ արարուածն կը սկսի ժամն 10.45, որոյ առաջին տեսարանքը նոյնպէս անշնան են. բայց առ սակաւ սակաւ դերը կ'ոգեւորի, երբ յաջորդ տեսարանաց մէջ կը պատրաստուի երկրորդ ծաղրածութիւն մ'այլ առ փաշտափ. գիրար կը յաջորդեն գեղեցիկ հատուածներ, և կը լսենք բազմախառն ծափահարութեամբք Երիւլա տիկնոյ որանշէի կերպով նուագած՝ Ալիկէի հրաշալի խօսակցութիւնը։ Նոյնպէս ծափահարութիւն կը գրգռէ երրորդ արարուածին առաջին մասին աւարտը։

Փենտոնի ազնիւ վիպերգութեամբ՝ զոր Գարբին դերասանն զգացմամբ և ախորժելի եղանակաւ կ'արտասանէ, ահա կը բացուի երկրորդ մասին վարագոյրը, որ իւր ամբողջութեան մէջ՝ թատերգութեան ընդհանուր ոճէն կը տարբերի, այնպէս որ վերջին ամբողջ արարուածն՝ նախորդաց բարձրութիւնը չպահնց, մանաւանդ երկրորդ արարուածին՝ երկրորդ մասին համեմատութեամբ։

Գիշերաշրջիկ ջահաւոր դիւաց տեսարանն՝ ամենագեղեցիկ էր, նուազը միշտ հրաշալի, մանաւանդ այս անգամ առասպելեալ կանանց պարին հետ միախառնած լինելով՝ շատ ախորժելի անցաւ։ Հանդիսականք կը փափագէին կրկին լսել Նանետի երգը՝ բայց չ'նորոհեցաւ։

Մտադրութիւնը մինչեւ ցվերջ անպակաս էր, երբ խուճապով ըսուած ոճով՝ թատերգութիւնն կնքող՝ հրաշարուեստ նուագ մի հնչեցուցին, որոյ յաջորդած ահագին ծափահարութեանց մէջ՝ բեմադրելն խոնարհեցաւ, ժամն 11.40։

Կը տեսնեմ անպատմելի յուզումն և աշմուկ. բեմը հրաւիրեալներն եօթն են. վերդին կը ներկայանայ երկիցս առանձին, երկու անգամ թոյլտոյի հետ և երկցս ընդ դերասանաց։

Վերջին անգամ վերդին միայն է. բոլոր տիկնայք ոտքի կանգնած վարձամակնին կը տատանեն. զահլճին մէջ պարոնայք գլխանոցնին կը ճօճեցընեն, միանգամայն զղորդեցընելով թատրոնին ընդարձակ որմերը՝ զմայլեալ սրտից եռանդուն աղաղակներով կեցցէ վերդի, կեցցէ՝ արուեստն խալալական...։

Վերդին այլ երջանկութեամբ կը ժպտի... »

Միլան, փետր. 10, ժամն 0. 50 առաւօտ.

« Հուսկ խորհրդածութիւններս ընելով, ես կը համարիմ որ փայտափր՝ մեծ հանճարոյն անսպառելի լինելուն ակն յայտնի նշանակ մ'է։

Վերդին այս դժուար թատերգութիւնն երաժշտութեամբ զգեցընելով՝ աւմեսմեծ զործ մ'ըբաւ. ուր նիւթոյն բարձրութիւնն՝ երգահանին օգնած է, մանաւանդ երկրորդ արարուածին մէջ։ Հեղինակն իւր այս վերջին գործին մէջ՝ ակնկալութիւնը ստուգեց, և նուագին ընտիր ընտիր մասերով՝ յաջողութեամբ պսակեց այս դժուարին ձեռնարկը։ — Գործոյս ընտրելագոյն մասն է՝ երկրորդ արարուածին երկրորդ մասն, մինչդեռ երրորդն այն բարձրութիւնը չունի, բայց ցածութիւնն այլ միշտ համեմատական է։

Դարձեալ զիտելու բան է որ հանդիսականաց բնաւ խնդիր մի չշնորհեցաւ :
Միով բանիւ փալտափ արուեստի հրաշալիք մ'է, ուր հանդիսադէտը ամենեւին ձանձրոյթ չզգար, վասն զի անդադար զիրար յաջորդող գեղեցիկ տեսարանք և նուագք՝ անոր ամբողջ մտադրութիւնը ներկայացուցմանս հետ կաշկանդուած կը բռնեն. և եթէ լաւ ուշ գնենք, սա յայտնապէս կը քա-
րողէ մեզ՝ թէ տակաւին վերդին մտաց զարմանալի զարունը կը վայելէ :

Թատերաբեմն հանդերձ իւր պատրաստութեամբք և հանգամանօք՝ ամե-
նաճոխ է. բայց, ներուի մեզ ըսել, ներկայացուցման գործադրութիւնը միշտ
անթերի չեղաւ. սակայն կը յուսամք՝ որ այսօրուան խակութիւններ՝ յաջորդ
երեկոյներ հասունանալով, փառաւոր գործը՝ իւր ամբողջ էութեամբն փայ-
լեցընեն » :

Միլան, փետր. 9. Ժամ 9. 15 միջօր.

« Երեկ երիկուն իտալիոյ Հումբերտ թագաւորն ուղղած է ներկայացու-
ցումն սկսելէն առաջ՝ առ մեծ երգահանն վերդի՝ հետեւեալ հեռագիրն .

« Առ վսեմափայլ Յովսէփ վերդի՝ խորհրդական տէրութեանս,

Միլան.

Թագո՜ւհին և ես՝ չկարելով ներկայ գտնուիլ փալտափի ներկայացուցմանդ,
կը կանխենք ահա առ ձեզ մեր մաղթանքներ և զարմացման զգացումներուս
արտայայտութիւնքը՝ նախ քան զայն ծափահարութիւններ, որք սակաւ մի
յետոյ պիտի ողջուեն անսպասելի հանձարոյդ այդ նոր արգասիքը : Բերկա-
րին քո կենաց տարիներ՝ վայելելով միշտ արուեստիդ գերազանց պատիւը, մեր
սէրը և իտալիոյ երախտագիտութիւնը, որ նոյն իսկ իշր տխրագոյն օրերուս
մէջ՝ չմոռցաւ ի պատիւ ձեզ՝ ընել իշր հայրենասիրական ցոյցերն » :

Ասկէ զատ կը լսեմ որ թագաւորը բարեհաճեր է վերդեայ՝ ԲՈՒՍԵՏԻ
ՍԵՊՈՒՀ կոչուելու շքանունը շնորհել » :

Թատրոնէն դուրս առ վերդին եղած զարմանաց ցոյցերն.

« Մինչդեռ թատրոնին մէջ այս հրաշալի ներկայացուցումն նորանոր տե-
սարաներով կը յառաջէր, իւր կրկնակի գեղեցկութեամբ՝ իմաստից բարձրու-
թեամբն և նուագին քաղցրաձայնութեամբ՝ զմայլած ու կարծես մագնիսացած
հանդիսականաց ուշք և աչքը յինքն զրաւելով, դուրսն՝ հետաքրքիր մարդկան
բազմութիւն մի՝ իբրեւ կայարանի մ'առջեւ խոնամ, անհամբեր կը սպասէր
ներսը կատարուած իրաց ելքն իմանալ. և յաւարտ իւրաքանչիւր արարուա-
ծին՝ այն սակաւ անձինք՝ որ թատրոնէն դուրս կ'ելնէին ազատ շունչ մ'առ-
նելու, կամ երազութեամբ դէպ ի կեդրոնական հեռագրատունը վազող՝ լրա-
գրապետաց սպասեակք, որ ժամանակ ժամանակ թատրոնէն դուրս կը պրծէին
ընդարձակ նկարագրեր ձեռքերնին բռնած, ստիպուած էին մի քանի վայր-
կեան պաշարուած մնալ՝ անհրաժեշտ ինչ ինչ տեղեկութիւններ տալու այն
սկամայ դուրս մնացելոց » :

Եւստի 11-ին ամբոխը խիստ ստուարացած էր, և անտարակոյտ կը գուշակուէր՝ որ միլանեցիք նոյն ազնիւ զգացման ցոյցեր պիտի բնեն առ մեծ երգահանն, ինչ որ ըրած էին երբեմն՝ իւր Ուսելլոյ Թատրերգութեան ներկայացուցմանէն յետոյ։

Ամբոխն համարելով թէ Վերդին Երգաբանասիրաց (Filodrammatici) ըստած փողոցէն պիտի անցնի, առաջուց հօն գացեր զիգուեր էր՝ այն ուղղութեամբ երկար շարեր ձեւացընելով։ Իսկ ինքն այդ ցոյցերէն խոյս տալու նպատակաւ, Թատրոնի ուրիշ կողման փոքր զրանէ մի դուռս ելաւ, ուր կը սպասէր իրեն Միլանու առաջին պանդոկէն առանձին իւր համար զրկուած ազնուական կառքը. իսկոյն Վերդին և իւր ամուսինն փութացին մէջ մտնել, և կառքը անշմարելի երազութեամբ Գլթութեան բլրոյն ճանապարհը բռնելով՝ պանդոկը հասաւ։

Բայց հօն այլ կէտ ժամու չափ ամբոխ բազմութիւն մ'իրեն կը սպասէր. և երբ կառքն հասաւ՝ հնչեց յանկարծ փոթորկաթունդ ծափահարութիւն մի, հանդերձ կեցցե՛ք՝ Վերդի ոգեւորեալ աղաղակներով։

Վերդին այլ զգացուած կ'երեւէր, որոյ նոյն իսկ իւր սենեկաց մէջ՝ կը սպասէր ազնուական յանկարծադիպութիւն մի. զի Սպատ ասպետը՝ իւրաքանչիւրին մուտքը դափնիով զարգարել տուեր էր, իսկ զիստաւոր Վերդեայ անուանած սրահին մէջ, գեղեցիկ ճարտարապետական ձեւազարդով մի բրուհուած՝ հաստաւած էր արուեստագործ սարդենահիւս արուէր պակ մի, որոյ տերեւոց վրայ դրոշմուած էին Վերդեայ յորինած երկասիրութեանց անուանքն. մի քանի տերեւ դատարկ թողած՝ ի նշան մաղթանաց դեռ ուրիշ գեղեցիկ երկեր եւս ի լոյս բնծայելու։

Մինչդեռ հռչակաւոր երգահանն հանութեամբ կը զիտէր իւր համար յօրինուած պատուոյ առարկայն, զուրան անլռելի կը հնչէր կեցցե՛ք՝ Վերդին, որ'չքս գայ Վերդին՝ այնչափ բազմութեան աղաղակը. երգահանն ստիպուեցաւ զիջանիլ, երկու անգամ առանձին ներկայանալ, և ժողովուրդը յայտնեց իւր արատաքոյ կարգի զգացումը՝ ծափելով, զոչելով, և շարժելով ուժգին գլխարկ և վարշամակ։

Վերջապէս Վերդին տեղի տալով նորէն կրկնուած աղաղակաց՝ Բոյխոյի հետ ի միասին պատշգամբն ելաւ, դիտելով առջեւն սարածուած զգայուն տեսարանը։

Ետոյ Վերդեայ սրահին մէջ ընդունուեցան շատ նշանաւոր անձինք և օտարազգի քննիչք, որ խնդրած էին մօտէն իրենց ուրախակցութիւնքն բնել առ մեծ երգահանն։

Քաջադրիս միւս պանդոկաց և սրճանոցերու մէջ՝ մինչև ուշ ժամանակ խօսակցութեան նիւթը՝ նոր ներկայացուած հրաշալի Թատրերգութիւնն էր։ —

Այն ի վերջ նկարագրիս կը հաղորդեմ՝ ամենաստոյգ տարեք մի ստացած հետաքրքրական տեղեկութիւնս. Հոկտարդեայ տունը կանխիկ 160, 000 փրանկ վճարած է Վերդիի, և բովանդակ շահուն ալ ¹⁾70 ին 40ը պիտի վճարէ ։